

УДК 316.42

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.1.21>

Тертичний Олександр Васильович
координатор групи незалежних дослідників
Спільний Проект
вул. Смиренка, 13/1, Київ, Україна
orcid.org/0000-0003-4034-5196

ВІД ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ – ДО МЕРЕЖАНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ВЕДЕ УКРАЇНСЬКА МЕРЕЖА ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Стаття ґрунтує потребу, доцільність, можливість і невідворотність розвитку Мережі зворотного зв'язку, як Інструменту трансформації України від представницької демократії до мережаної (mesh-democracy) [1]. Віртуальна структура з 200 груп (для кожного виборчого округу) і 25 сторінок (для кожної області) завершує громадський проект «Позитивний сценарій». Як навершення Сценарію (талісман) Мережа містить у згорнутому стані ключові засади усього проекту: філософські, соціологічні, соціально-психологічні, політологічні, правознавчі. Обґрунтування Мережі залучає наступні сфери Сценарію: концепцію Персонального мандату, напрям і засоби трансформації соціальних структур, гіпотезу українського відповідального класу, психологічні, організаційні і програмні методи консолідації суспільства.

Проект «Позитивний сценарій» напрацювала протягом 2012–21 років міждисциплінарна група незалежних дослідників Спільний Проект: шляхом краудсорсингу із залученням волонтерських зусиль фахівців та громадськості. Сценарій охоплює теорію соціального моделювання і практичний досвід громадського активізму [2].

Актуальність проблеми визначає загальна криза представницької демократії, яка в Україні постала найбільш гостро і драматично.

Мета публікації – привернення уваги фахівців і всіх активних громадян до нового соціального Інструменту масової участі в самоуправлінні: всеукраїнської Мережі зворотного зв'язку виборців з обранцями «Персональний мандат».

Інтелектуальним стрижнем методології ad hoc став пошук української ентелехії, як прихованої мети (за Аристотелем) розвитку нації. Експерти групи визначили ключові репери природного розвитку соціуму і запропонували комплекс засобів прискорення позитивних трендів та нейтралізації негативних. Об'єднана сукупність цих пропозицій надає контур Дорожньої карти руху країни за позитивним сценарієм. Ключовим засобом руху передбачена Мережа зворотного зв'язку виборців з обранцями.

Група працювала в рідкісному для України річизці публічної соціології, то ж застосувала нові організаційні методи. Перш за все – пряму співпрацю соціологів з громадськістю, яку професор Майкл Буравой визначив головним викликом публічної соціології [3]. До участі в проекті були запрошені філософи, соціологи, економісти та фахівці десятка інших спеціальностей. Це забезпечило подвійний ефект колективного розуму і мультифокального бачення сучасних суспільних процесів. Взаємне навчання професіоналів і громадських активістів (за М. Буравим) полягало зокрема в тому, що група доносила до академічних фахівців гарячі запити на суспільні потреби, а у відповідь оперативно надавала професійні консультації і рекомендації на волонтерських засадах поза офіційними каналами.

Завершальним результатом теоретичного Сценарію стала практична Мережа поточного зворотного зв'язку. Вона вперше в історії відкриває реальну можливість кожному громадянину взяти безпосередню участь в процесах управління державою і громадами [4].

Ключові слова: публічна соціологія, персональний мандат, мережа поточного зворотного зв'язку виборців з обранцями, українська ентелехія, олігархічна система, мережана демократія.

Вступ. Як і передбачав форсайт Спільного Проекту 2013 року [1] мережа самоорганізації громадян на потужній хвилі Майдану могла привести до «зміни не політиків біля керма держави, а всієї системи влади...» [5]. Проте автори Програмного маніфесту не врахували, що реалізувати оголошену Програму без паралельної деолігархізації країни неможливо. «Нинішня Україна пожинає гіркі плоди попереднього двадцятилітнього розвитку, що призвів до формування олігархічної суспільної системи, яка паразитувала на радянському спадку, імітувала

ринкові й демократичні процедури та інститути, поляризувала українське суспільство, гальмувала розвиток середнього класу, деформувала політичну культуру, створила залежну й безініціативну зовнішню політику, підірвала потенціал збройних сил. Докорінна перебудова цієї системи є першою передумовою остаточної перемоги над агресором та відновлення територіальної цілісності й державного суверенітету» – засвідчив академік Володимир Горбулін 2016 року на посаді директора Національного Інституту стратегічних досліджень [6].

Замість зміни «прогнилої системи» країна отримала гучну кампанію боротьби з корупцією. Сім років реформатори творять нові, оновлюють старі інституції, тасують кадри, виправдовують мізерність результатів... Ситуацію суттєво ускладнює нерозуміння специфіки українського суспільства донорами і союзниками. Вони надихають і підтримують недолуге по суті «реформування», і по факту дозволяють олігархічній системі продовжувати виснаження країни. Самогубний курс став настільки очевидним, що навіть провідні фахівці із західних структур визнали вельми дипломатично: «...серед деяких міжнародних агентств і урядів країн-донорів, включно з їх посольствами у Києві, панує доволі поверхове уявлення про корупцію в Україні» [7].

Сенсаційний антиолігархічний закон президента Зеленського Le Monde називає «у кращому випадку, інструментом «м'якої сили» з дуже обмеженою ефективністю, а в гіршому – популістським заходом і засобом нейтралізації опонентів» [8].

Навіть президенту, який дійсно прагне деолігархізації, потрібна масова підтримка, бо в Україні державні інституції переважно приватизовані приватними угрупованнями. Час від часу фактичні власники інституцій змінюються: але в рамках олігархічного консенсусу. Без масової підтримки місія оновлення країни нездійсненна.

Мета статті – обґрунтування потреби, можливості, доцільності і невідворотності розгортання національної Мережі зворотного зв'язку. Цей соціальний інструмент відкриває шлях сприяння природній трансформації представницької демократії до прийдешньої мережаної демократії (mesh-democracy) [1].

Методологія. Подолати обмеження технологічних передбачень дозволяє логоміф. Звернення до логоміфу веде до пошуку ентелехії, як прихованої Мети України. Визначивши можливі орієнтири ентелехії, група виявила дві групи основних факторів: ті, що сприяють руху до Мети, і ті, які від Мети відвертають. Надалі знайшли засоби прискорення одних та гальмування інших. «Прискорювачі» і «гальма» склали концептуальний контур Дорожньої карти, яка пропонує напрями, форми, методи і темпи руху до бажаної Мети.

За оцінкою незалежного фахівця, поєднання раціональної зваженості і метафізичного піднесення Позитивний Сценарій Спільного Проекту «...містить поле альтернативно-охоплюючих думок, які вимальовують досить реалістичний (а водночас й прагматичний) форсайт-проект» [9].

З урахуванням безпрецедентності мети група Спільний Проект керувалася власною методологією ad hoc, яка сформувалася в два етапи.

На першій зустрічі ініціатори погодилися, що майбутній Документ має відповідати наступним вимогам:

- Пропонувати принципові відповіді на всі ключові виклики – від стратегічної Мети до Дорожньої карти, бути концептуальним і цілісним.

- Створюватися на ґрунті передбачення (прогнозування) вірогідної різноманітності соціальних процесів і явищ.

- З досліджених варіантів прогнозів експерти мають обрати той, що найбільше відповідає прагненням суспільства.

- Серед обставин, що формують цей варіант, експерти мають знайти реперні точки, на які треба справити конкретний цілеспрямований вплив, аби підвищити вірогідність потрібного сценарію.

- Експерти мають визначити суб'єкт оновлення і прокласти Дорожню карту: надати відповіді на питання хто, що і яким чином має робити, аби реалізувати Візію [10].

3 часом були сформульовані «залізне осердя» та «захисний пояс» за аналогією методології науково-дослідницької програми (за Імре Лакатошем). Так, «залізне осердя»:

1. Візія має бути вписаною до глобального контексту: визначати місце і роль України в процесі глобалізації.
2. Візія має базуватися на глобальних та національних стратегічних прогнозах: технологічних, соціально-економічних, екологічних і т.п.
3. Логічним початком і компасом процесу формування Візії має стати визначення та громадське погодження стратегічної Мети України.
4. Візія має бути комплексною: охоплювати всі основні сфери життя. Як мінімум: громадсько-політичні, соціально-економічні та морально-етичні.
5. Візія має бути цілісною: мати внутрішню логіку, аби окремі частини не суперечили одна одній.
6. Документ має включати Дорожню карту, що концептуально пояснює, яким чином буде реалізована Візія: напрями, форми, методи, темпи розвитку.
7. Візія має бути прийнятною для явної більшості (2/3 чи навіть 3/4) українців.
8. Візія, як образ відносно віддаленого (10–15 років) майбутнього, не може бути надмірно деталізованою, але має прагнути максимальної конкретизації із суттєвих питань: обґрунтування прогнозу, принципові напрями, методи і засоби реалізації.
9. В основі Візії має лежати Національна ідея. Як мінімум, Візія не може суперечити Національній ідеї.
10. Національна ідея має корелювати з історичною Місією України.

Результатом стає віддалений прогноз А*, який внесе відповідні корекції до динаміки проекту: перш за все, в п. 1 і п. 2. Замикання головних функціоналів проекту у коло дозволило моделювати його у вигляді сучасної інтенційної системи.

Роль «захисного поясу» в Позитивному сценарії відіграє «гнучкий» методологічний ланцюг, який одночасно відображає спрямованість і зміст дослідження:

1. Оновитися із середини Система не може, про що свідчить як логіка, так і практика: зокрема мізерний результат постмайданної «боротьби з корупцією».
2. Створити Нову систему і демонтувати стару здатен лише потужний соціальний суб'єкт на кшталт тривалого Майдану.
3. Потугу і сталість може надати масовість і координованість суб'єкту.
4. Відома форма такого суб'єкта – масова платформа.
5. Традиційна платформа за інформаційної доби отримує форму мережива.
6. Масовість може забезпечити єднання громадян ПОЗА партіями і наявними «громадськими» структурами.
7. Об'єднання передбачає спільну Мету і обґрунтовану принадливу Візію.
8. Кондиційну Мету можна визначити на основі прийнятного для учасників Бачення майбутнього.
9. Чесне Бачення має пропонувати концептуальну відповідь на запитання «Яким чином його реалізувати?»
10. Шлях реалізації зазвичай має форму Програми.
11. Чесна програма (дорожня карта) має визначати напрям, засоби, маршрут і орієнтовну швидкість руху країни до реалізації.
12. Мережа як організаційний суб'єкт має відповідати вимогам нового часу: реальна відкритість, максимальна прозорість, поточний зворотний зв'язок лідерів з громадою.

Методологія містила також засоби координації спільної роботи, оскільки інтелектуальний і організаційний аспекти в річищі публічної соціології взаємопов'язані.

Диспозиція групи орієнтувалася на концепцію «відкритої соціології» за Андрієм Алексєвим: «...відкрита соціологія, по суті, може розглядатися як інтегральне визначення соціології публічної, або громадської. За того важливо, що це не ціннісна, а об'єктивна характеристика, яка виводиться із самого предмету розгляду, а не приписує предмету якісь позитивні

(з точки зору аналітика) якості. Публічна, відкрита соціологія, будучи ідеальним типом, є деякою точкою відліку і певним атрактором: свого роду потенцією адекватних взаємин соціології і суспільства... Можна сказати, що така соціологія долає специфічні форми обмеженості (а часом і ущербності ...): як «професійної», так і «прикладної» соціологічної науки [11].

Публічна соціологія

Як зазначалося вище, пряма співпраця професіоналів з громадськістю вважається головним викликом публічної соціології [3]. Така співпраця підсилила і прискорила дослідження Спільного Проекту, оскільки група стала своєрідним енергетичним містком: поєднала «полюси» професійних і громадських спільнот. Кожний інсайт як фахівців, так і дилетантів негайно виставлявся до спільного обговорення. Група не очікувала засідань на кафедрах, дебатів на конференціях, публікацій в журналах та книжках. Новації в мережі спільно доводили до кондицій, і слідом – випробували в полі. Доповнення, зміни та уточнення, що приносило поле, тут же вносилися до текстів. Висування концептів і робочих гіпотез та їх перевірка відбувалися безперервно і високим темпом, що дозволяло залучати найновіші знання і враховувати поточні суспільні зміни: відповідно до можливостей Сценарію як сучасної інтенційної системи.

Діагнози і уроки. Смерть традиційної наукової експертизи в Україні зафіксував академік Володимир Горбулін з позиції директора Національного інституту стратегічних досліджень: «Реальна стратегічна внутрішня політика – як конкуренція масштабних змістовних проектів – практично відсутня, вироджуючись у принцип “хто кого перекричить”. Це позначається і на всіх внутрішньоукраїнських процесах, хаотизуючи їх і перетворюючи на симулякри самих себе» [6].

Діагноз громадського активізму визначив Спільний Проект:

- Головним фактором блокування об'єднаних ініціатив стало розпорошення громадянського активу зовнішніми ворогами і внутрішніми «друзями».
- Перший розкол викликає отримання допомоги від добродіїв. Ресурси спрямовуються через лідера, що додає йому авторитетності й авторитарності, формує вузьке коло друзів, які не підпускають до управління «чужих».
- Доступ активістів припиняється, структура вариться у власному соку, самодискредитується, і в більшості припиняє існування.
- Якщо донори беруть якусь структуру на утримання, то на початку громадська організація по факту перетворюється на неурядову з найманим персоналом, і тому втрачає шанси на масову підтримку.

Спрямованість групи Спільний Проект до творення і формування спільного проекту (за Ортега-і-Гассет) обумовило особливий інтерес до організаційного фактору – об'єднаних ініціатив. Публічний звіт спеціального дослідження Спільного Проекту зробив 2017 року: «Чому не рухаються наші рухи, і як їх можна “рухнути”». Спільний Проект взяв до уваги виявлені помилки ініціаторів у дослідженні «Як нам створити позитивний сценарій».

Формат публічної соціології дозволив переорієнтувати пошук консолідації з поєднання наявних закапсульованих спільнот на творення інших: відкритих, прозорих, динамічних, горизонтальних, полілідерних.

2019 року група ініціювала «зерно кристалізації» для руху з функціоналом LiquidFeedback (поточний зворотний зв'язок) на українській ІТ-платформі. Проте, інтерфейс LFB виявився занадто складним для масового користування, і намір довелося відсунути.

Всеукраїнська мережа поточного зворотного зв'язку

Доступними для необмеженого кола осіб наразі залишаються супер-мережі, зокрема Facebook. Вхід до ФБ вільний, кожен може зайти, коли схоче. Алгоритми і правила ФБ досить близькі до потреб Мережі, які впливають з Методології Сценарію: демократичність, доступність, відкритість, прозорість, горизонтальність.

Національна Мережа зворотного зв'язку 2021 року вписана до Фейсбуку і отримала назву «Персональний мандат», який передбачає право і можливість відкликання голосу виборцем в разі обману з боку обраного [12]. До регламенту ФБ правила Мережі додали полілідерність

і перспективну об'єднавчу мету. У ФБ-пошуку досить набрати «франшизу» Персональний мандат і поряд зазначити номер виборчого округу, аби потрапити до своєї окружної Групи моніторингу обранців.

На відміну від попередніх громадських структур об'єднавчого спрямування Мережа Персональний Мандат отримала вбудований комплекс ПОЗАсистемних запобіжників. Головні з них – відсутність грошей і керівних органів. Немає грошей – нема бійки за кошти. Немає юридичної форми – немає формальних керівників. Всі групи самоправні, і поєднані лише назвою та Правилами, що відповідають концепції мережаної демократії.

Громадянський трансформатор

Участь в Мережі не потребує писати заяву, отримувати дозвіл і посвідчення. Грошей не отримує ніхто, бо навіть провідні активісти не мають потреби працювати цілоденно: високу продуктивність забезпечують програмні засоби. На початковому етапі Мережа відіграє роль громадянського трансформатора: на вході отримує результати наявних розслідувань, перевіряє їх і систематизує, а на виході – подає для розгляду виборцям конкретних округів.

Наприклад, Центр протидії корупції (ЦПК) виставив відкритий проект «Серпом по рейтингу»: програма автоматично збирає та аналізує інформацію з важливих голосувань у ВРУ. В разі сумніву відповідності програмі депутата в його профілі на інтерактивній мапі висвічується відповідна інформація. Схожу програму має й рух чесно. Як бачимо, ці та деякі інші програми створені в повній відповідності до концепції мережаної демократії взагалі і «Персонального мандату» зокрема.

Структури розслідувачів ефективно функціонують завдяки фінансовій і адміністративній незалежності від Системи. Разом з тим, виявлені порушники нечасто отримують покарання. Правоохоронні структури в більшості залишаються під контролем людей Системи, і керуються не Законом, а вказівками своїх патронів.

Без масової уваги і підтримки незалежні розслідування не можуть отримати політичної результативності. Пересічні громадяни не знають, яким чином регулюється робота персоналу, хто і як визначає пріоритетність завдань, хто і чому надає «витоки» секретної інформації. Проте всім відомо, що працівники цих структур працюють за іноземні кошти, що викликає певні сумніви. Адже, кожна країна має свої інтереси, які не можуть сповна співпадати з інтересами жодної іншої держави. Кожен українець може спитати: друзі, а за чий гроші і за чийми вказівками розгрибаєте бруд? Чому саме цей бруд, а не інший?

Так виникає питання про легітимність, бо дійсна демократія функціонує не лише «для народу», а й «іменем народу та силами народу». Виборчі округи стали вузлами Мережі саме тому, що обранці отримують мандати від виборців в округах. Волевиявлення виборців в округах має найвищу легітимність, бо саме ці громадяни уособлюють той народ, який за конституцією єдине джерело влади.

Громадяни в Мережі слідкують за своїми обранцями в кожному окрузі, і можуть «давати по руках, які не крали» якраз «іменем і силами народу» – на відміну від реєстрових активістів і штатних розслідувачів. Виборці мають змогу реалізувати особисте конституційне право, і одночасно виконують особистий громадянський обов'язок: вимагати виконання програм і обіцянок від обраних в окрузі політиків.

За масової підтримки Мережа може отримати найвищу легітимність – подібну тої, яку свого часу взяв на себе Майдан. Він завершився, але залишив відомі прагнення та вимоги, реалізувати які має можливість Мережа: творити в громадах віртуальні міні-майдани, які єднаються спільним проектом оздоровлення країни.

Альтруїстичне покарання

Прагнення правдивості цілком відповідає моральним нормам, традиційним європейським цінностям, що саме по собі достатній стимул для порядної людини. Тим більше, якщо це стосується депутатів, яким виборець сам надав довіру на виборах. Спостереження не вимагає жодного ризику і суттєвих витрат часу: досить з гаджету періодично зазирати до своєї групи «мисливців». Щось додати – не за особисту вигоду, а для блага усього суспільства, спонукає

внутрішня потреба карати тих, хто порушує соціальні норми й пристойності, руйнує суспільну довіру.

Зазвичай акт покарання не лише не приносить «карателю» вигоди, а й вимагає від нього певних витрат. Таку поведінку фахівці називають альтруїстичним покаранням, і стверджують, що воно відіграло важливу роль в еволюції суспільства.

В годину національного піднесення прагнення альтруїстичного покарання охоплює до 10 відсотків людей, а за громадського спокою залишається мінімальною: можливо, один з тисячі. Альтруїстичне покарання всьому світові продемонстрували майданівці, добробатівці і фронтові волонтери.

Звичайно, героїчний порив – зовсім не рутинна процедура контролю за порушниками. Але ж, і ризики зовсім не співмірні. Проект ґрунтується на припущенні, що серед багатьох тисяч виборців кожного округу з часом виявиться хоч невелика купка громадян, які готові до альтруїстичного покарання крадіїв і просто політичних шахраїв – тих, які обманом отримали мандати. Після запуску «чистилища» більшість виборців побачать, що без постійної чистки політикуму позитивний розвиток суспільства відбутися не може. Зрозуміють, що місцеві спільноти «чистильників» – це осердя територіальних громад: мініМайдани, які безкорисливо захищають інтереси мешканців.

Самовитворення моральної еліти

Досі ніхто не пояснив, як можна стати моральним в «суспільстві аморальної більшості» (за визначенням соціолога Євгена Головахи) і відверто цинічної верхівки (за визначенням Спільного Проекту). Співініціатор Позитивного сценарію Валерій Явтушенко запропонував шлях публічного «обліку добрих справ». Адже, в повсякденному житті ми здійснюємо певні вчинки, «за які не соромно»: знайшов власника і повернув знайдений на зупинці гаманець, заступився за дівчину, до якої чіплявся хуліган, відкопав шматок арматури, який залишився ще від будівельників і стирчав близ дитячого майданчику, заперечив проти позачергового прийому хворих в кабінеті лікаря, перевів через льодяну дорогу, підніс важку сумку літній людині, пустих безхатченка погрітися до під'їзду, коли вдарив лютий мороз...

Зазвичай ми це робимо за внутрішнім імпульсом, не на показ. Разом з тим, похвала й кішку тішить. Отримати схвалення, моральну підтримку можна в спеціальній, «моральній» ІТ-мережі свого будинку, кварталу. Зробив – повідомив, френди довідалися, хтось навіть подякував. Дрібниця, здавалося би. А ці дрібниці дозволять створити перший імпульс із подолання нездоланної, на перший погляд проблеми.

По суті, цей інструмент допоможе подолати найскладнішу проблему оновлення країни: активізує добросовісність, приверне друзів-однодумців, структурує громадянське суспільство, поступово накопичить взаємодовіру, як основу соціального капіталу нації.

Конкретні факти сильніші від загальних закликів. І лише спільні дії зруйнують кригу аморальності. Надалі ж, Любов, що приспана і приморожена на самому денці душі, прокинеться, і свята вода оновлення змиє коросту з нашої совісті.

Реальне оздоровлення України розпочнуть ті, хто першими створять «доброчинну» опцією мережі. Вони й стануть основою дійсної, САМОВитвореної моральної еліти оновленої країни.

Сьогодні давнє сподівання отримало реальний Інструмент реалізації: об'єднавчу «моральну» мережу Персональний мандат. Модератори, які налаштують опцію «добра справа», стануть «батьками» масового САМОочищення суспільства.

Правда, яка визволяє

«Сьогодні багато з тих, що перебувають на вершинах влади, сприймають чисту правду як загрозу. Вони бояться її. Вони заперечують її. І вони атакують її – так, як це робили колись комуністи. Так ми опиняємося посеред епідемії безчестя й безконечного частоколу брехні» – застерігають авторитетні українські інтелектуали та церковні діячі в Маніфесті «Туга за Правдою, яка визволяє». Автори попереджають: «Проблему не можна буде вирішити інакше, ніж називаючи фейк брехнею і вводячи моральні чи матеріальні санкції для його продуцента» [13].

Разом з тим, Маніфест – не популярний мем, то ж, виникає питання яким способом авторитети донесуть свої думки до першої тисячі свідомих і розумних? Наступним постає питання: хто і яким чином буде «вводити санкції»? Мережа Персональний мандат здатна вирішити обидві проблеми: поширення і впровадження пропозицій Маніфесту, оскільки має аналогічне спрямування: «Ні – брехні!» [14]. Головна мета Мережі – якраз моральні санкції, які можуть привести до політичних рішень – припинення повноважень «продуцентів брехні». Коли рівень довіри впаде до критичної позначки, виборці проведуть місцевий референдум в окрузі: чи можна й надалі йому/їй довіряти представництво в Раді?

Перспективи

Суто дослідницькі перспективи вбачаються у віялі розвитку та конкретизації концептуальних гіпотез Сценарію: мережаной демократії, української ентелехії, персонального мандату, модерного масового руху, єдності розвитку територіальних громад і трансформації загальноукраїнських процесів.

Перспективи IT-віча, як вияв української ентелехії, також можна досліджувати в геополітичному аспекті: Ukrainian archetype as a source of European security [15].

Відповідь на «Що робити?»

Відповідь на запитання «Що робити?» відтепер звучить максимально конкретно: заходь до Мережі Персональний Мандат, контролюй політиків, навчайся самоуправлінню. Емоційний негатив, зневіру, песимізм і невдоволення легше скерувати до конструктиву: якщо хочеш кращого життя, зроби його собі сам – ось тобі Інструмент. «Відкрита соціологія... може проявлятися й відтворюватися також (і навіть в першу чергу ...) як пасіонарні зусилля окремих людей, як незримі коледжі і, нарешті, як свого роду громадські рухи».

Богу – боже, кесарю – кесарево

Відкритість і прагнення моральної консолідації єднають Маніфест «Туга за Правдою» і Мережу «Персональний Мандат» в ключових процесах буття: етичному та громадському. Маніфест додає «дещицю мудрості», допомагає виборцям ґрунтувати громадсько-політичні вимоги. Підписанти «Туги за правдою», своєю чергою, отримали гармонійну можливість поширювати інформацію про свій проект каналами Мережі. «Публічна, відкрита соціологія, будучи ідеальним типом, є деякою точкою відліку і певним атрактором: свого роду потенцією адекватних взаємин соціології і суспільства...» [10].

Висновки. Парадигма публічної соціології засвідчила ефективність в українських реаліях. «Концепція мережаной демократії як позитивний форсайт-сценарій» [1] 2013 року передбачила принципову можливість Позитивного сценарію. Завдяки формату публічної соціології розвиток і завершення науково-дослідницької програми виконані в історично миттєвий термін: протягом вісьми років. Мережа як соціальний Інструмент дозволяє прискорити рух до «людинотворчого» (за Валерієм Хмельком) стану суспільства [16]. Зокрема, вже зараз об'єднані ФБ-групи обласних центрів можна використати як стартові майданчики дійсного самоуправління Громад великих міст. Мережу логічно за кластерним принципом поширювати на виборчі дільниці: бо саме дільниці за чисельністю виборців є оптимальними для первинних Органів самоврядування населення (ОСН).

Мережа зворотного зв'язку має привернути увагу іноземних фахівців, оскільки спрямована на моральне оздоровлення суспільства, чого зараз потребують і країни традиційної демократії. IT-віче – це засіб поза Майданом, по всій території країни «діяти згідно з тою новою парадигмою, за якою повинен жити світ». Пригадаймо звернення вісімдесяти західних інтелектуалів в The Guardian: “Сьогодні український Майдан представляє Європу в найкращому вигляді... Дозвольте нам допомогти українцям побудувати нову Україну – і тоді вони, безумовно, допоможуть нам побудувати нову Європу і більш справедливий світ” [17].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тертичний О.В. «Концепція мережаной демократії як позитивний форсайт-сценарій» II Конгрес Соціологічної асоціації України. Харків, 2013. Тези доповідей. С. 374–375.

2. Рецензія на громадський проект «ПОЗИТИВНИЙ СЦЕНАРІЙ» Агенція досліджень системних технологій, 08.11.2017. URL: <https://www.facebook.com/notes/позитивний-сценарій-спільного-проекту/рецензія-на-громадський-проект-позитивний-сценарій/1981078535252416/>
3. Burawoy M. For Public Sociology. 2004 Presidential Address. *American Sociological Review*, Vol. 70, February, 2005. P. 4–28.
4. ІТ-МЕРЕЖА «ПЕРСОНАЛЬНИЙ МАНДАТ» ЯК ЩОДЕННИЙ ПЛЕБІСЦИТ Тези доповіді IV Конгресу Соціологічної асоціації України «Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві» <https://www.facebook.com/groups/263856218490249/permalink/341249700750900/>
5. Програмний маніфест «Майдану» (ТЕКСТ) URL: https://vgolos.com.ua/news/programnyj-manifest-majdanu-tekst_129175.html
6. Горбулін Володимир. Чи є життя після Мінська? / Дзеркало тижня. 12 лютого 2016 р. URL: <https://dt.ua/internal/chi-ye-zhittya-pislya-minska-mirkuvannya-schodoneminuchostineobhidnihzmin.html?fbclid=IwAR1n8ezLo18H9qcJeXVFKy7cCGvU122R52jhJu9yZPQMlvvBx4K0vXreOmg>
7. Володимир Дубровський, Джон Лаф. Україна має зосередитися на запобіганні корупції, а не покаранні. Великий антикорупційний аналіз. URL: <https://voxukraine.org/ukrayina-maye-zosereditisya-na-zapobiganni-koruptsiyi-a-ne-pokaranni-velikij-antikoruptsijnij-analiz/>
8. Le Monde 2021/12/20 https://www.lemonde.fr/international/article/2021/12/20/l-ukraine-engage-la-bataille-contre-les-oligarques_6106845_3210.html
9. Тертичний О.В. «Ентелехія як моделіст позитивного сценарію» Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції 24-25 березня 2017 р. Ч. I. С. 62–66.
10. Тертичний О.В. «Україна майбутнього: сценарій позитивного перебігу подій». *Журнал Національного інституту стратегічних досліджень «Pro Futuro»*, травень 2013. С. 56–59.
11. Алексеев А. Н., Ленчовский Р. И. Профессия – социолог (Из опыта драматической социологии: события в СИ РАН 2008 / 2009 и не только). Документы, наблюдения, рефлексии. Т. 3. СПб. : Норма, 2010. С. 508–515. [in Russian]
12. Персональний мандат / О.В. Тертичний. *Актуальні проблеми сучасного суспільства в фокусі соціології* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 19 березня 2014 року. К. : Міленіум, 2014.
13. Туга за Правдою, яка визволяє. URL: <http://oou.org.ua/2020/04/16/tuga-za-pravdoyu-yaka-vyzvolyaе/>
14. Ні – брехні: чистимо слуг всі разом. URL: <https://newssky.com.ua/ni-brehni-chistimo-slugvsi-razom/>
15. Ukrainian archetype as a source of European security INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT PUBLIC MANAGEMENT № 3 (18) – June 2019 (Special edition). P. 461–476.
16. Повещенко Г., Чеховий Ю. Математична модель структурної еволюції суспільних продуктивних сил. *Журнал Інституту соціології НАН України «Соціологія: теорія, методи, маркетинг»*. № 3, 2001, С. 41–59.
17. Support Ukrainians and they can help us build a fairer Europe. The Guardian, Friday 3 January 2014 21.00 GMT. URL: <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/03/support-ukrainians-build-fairer-europe>

REFERENCES

1. The concept of mesh democracy as a positive foresight scenario. / II Congress of the Sociological Association of Ukraine. Kharkiv, 2013. Abstracts. Pp. 374–375. [in Ukrainian]
2. Romanov M. M. (November 8, 2017). Retsenziia na hromadskyi proekt “Pozytyvnyi Stsenarii” [Review of the public project “positive scenario”]. URL: <https://www.facebook.com/notes/позитивний-сценарій-спільного-проекту/рецензія-на-громадський-проект-позитивний-сценарій/1981078535252416/> [in Ukrainian].
3. Burawoy M. For Public Sociology. 2004 Presidential Address. *American Sociological Review*, Vol. 70, February, 2005. P. 4–28.
4. Kyivites: No to Lies! [Online]. URL: <https://m.facebook.com/groups/263856218490249/permalink/341249700750900/> [in Ukrainian]

5. Maidan program manifesto. [Online]. URL: https://vgolos.com.ua/news/programnyj-manifest-majdanu-tekst_129175.html [in Ukrainian]
6. Gorbulin Vladimir. Is there life after Minsk? Mirror of the week. February 12, 2016. [Online]. URL: <https://dt.ua/internal/chi-ye-zhittya-pislya-minska-mirkuvannya-schodo-neminuchostineobhidnihzmin.html?fbclid=IwAR1n8ezLo18H9qcJeXVFKy7cCGvU122R52jxMgJy9> [in Ukrainian]
7. Vladimir Dubrovsky, John Luff. Ukraine should focus on preventing corruption, not punishing it. Great anti-corruption analysis. [Online]. URL: <https://voxukraine.org/ukrayina-maye-zosereditisya-na-zapobiganni-koruptsiyi-a-ne-pokaranni-velikij-antikoruptsijnij-analiz/> [in Ukrainian]
8. Le Monde 2021/12/20. URL: https://www.lemonde.fr/international/article/2021/12/20/l-ukraine-engage-la-bataille-contre-les-oligarques_6106845_3210.html
9. Tertychny O.V. ENTELECHIA AS A MODELIST OF A POSITIVE SCENARIO Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific Conference March 24-25, 2017 part I, p. 62–66. [in Ukrainian]
10. Tertychny O. V. “Ukraine of the Future: A Scenario of a Positive Development”. *Journal of the National Institute of Strategic Research “Pro Futuro”*, May 2013. Pp. 56–59. [in Ukrainian]
11. Alekseev AN, Lenchovsky RI Profession – sociologist (From the experience of dramatic sociology: events in SI RAS 2008/2009 and more). Documents, observations, reflections. T. 3. SPb.: Norma, 2010. S. 508–515. [in Russian]
12. Personal Mandate / O.V. Tertychnyi. *Actual problems of modern society in the focus of sociology*: Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference, Kyiv, March 19, 2014. Kyiv: Millennium, 2014 [in Ukrainian]
13. Longing for the Truth that liberates. [Online]. URL: <http://oou.org.ua/2020/04/16/tuga-zapravdoyu-yaka-vyzvolyaye/> [in Ukrainian]
14. No to Lies: Collectively Purifying the Servants. [Online]. URL: <https://newssky.com.ua/ni-brehni-chistimo-slug-vsi-razom/> [in Ukrainian]
15. Tertychny O. V. Ukrainian archetype as a source of European security INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT PUBLIC MANAGEMENT № 3 (18) – June 2019 (Special edition). P. 461–476.
16. Poveshenko G., Chekhovyi Y. Mathematical model of the structural evolution of the social productive forces. *Journal of the Institute of Sociology of NAS of Ukraine “Sociology: Theory, Methods, Marketing”*. Volume 3, 2001, c. 41–59 [in Ukrainian]
17. Support Ukrainians and they can help us build a fairer Europe. The Guardian, Friday 3 January 2014 21.00 GMT. [Online]. URL: <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/03/support-ukrainians-build-fairer-europe>

Tertychny Oleksandr Vasyliovych
Independent Researchers Group Coordinator
Joint Project
13/1, Symyrenko str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4034-5196

UKRAINIAN ELECTORAL FEEDBACK NETWORK LEADS FROM REPRESENTATIVE TO NETWORK DEMOCRACY

The article substantiates the need, expediency, possibility and inevitability of the development of the Feedback Network as an Instrument for the Transformation of Ukraine from Representative Democracy to Mesh-Democracy. A virtual structure of 200 groups (for each constituency) and 25 pages (for each oblast) completes the Positive Scenario public project. As a culmination of the Positive Scenario, the Network contains in a condensed state the key principles of the whole project: philosophical, sociological, socio-psychological, political, legal. Substantiation of the Network involves the following areas of the Scenario: the concept of the Personal Mandate, the direction and means of transformation of social structures, the hypothesis of the Ukrainian responsible class, psychological, organizational and program methods of consolidation of society.

The Positive Scenario Project was developed during 2012–21 by an interdisciplinary group of independent researchers Joint Project through crowdsourcing with the involvement of volunteers and the public. The Scenario covers the theory of social modeling and the practical experience of social activism.

The urgency of the problem is determined by the general crisis of representative democracy, which has arisen in Ukraine most acutely and dramatically.

The purpose of the publication is to draw the attention of professionals and all active citizens to the new social instrument of mass participation in self-government: the All-Ukrainian Network of Voter Feedback "Personal Mandate".

The search for the Ukrainian entelechy as a hidden goal (according to Aristotle) of the nation's development became the intellectual core of the ad hoc methodology. The group's experts identified critical points for the natural development of society and proposed a set of tools to accelerate positive trends and neutralize negative ones. The combined set of these proposals outlines the country's Roadmap in a Positive Scenario. The key instrument of change is the Voter Feedback Network.

The group worked in the field of public sociology, a rarity in Ukraine, and also applied new organizational methods. First of all, direct cooperation of sociologists with the public, which Professor Michael Burawoy identified as the main challenge of public sociology. Philosophers, sociologists, economists and specialists in a dozen other specialties were invited to participate in the project. This provided a double effect of the collective intelligence and multifocal vision of modern social processes. Mutual education of professionals and public activists (according to M. Burawoy) was, in particular, that the group conveyed to academics hot requests for public needs, and in response promptly provided professional advice and recommendations on a volunteer basis bypassing formal channels.

The final result of the theoretical Scenario was a practical Current Feedback Network. For the first time in history, it opens a real opportunity for every citizen to take a direct part in the processes of governing the state and communities.

Key words: *public sociology, personal mandate, current voter feedback network with elected officials, Ukrainian entelechy, oligarchic system, network democracy.*